

Identifying and Classifying Sociological Factors Affecting Students' Cultural Identity

Fariba Iri^I , Azar Eskandari^{II} , Sedigheh Aminian^{III}

<https://doi.org/10.22084/csr.2025.31368.2390>

Received: 2025/08/02; Revised: 2025/08/20; Accepted: 2025/08/26

Type of Article: **Research**

Pp: 317-335

Abstract

Today, cultural identity is of great importance for any society, because it plays a significant role in forming social cohesion, preserving cultural heritage, and creating a sense of belonging and stability in individuals. Therefore, the aim of the present study was to identify and classify sociological factors affecting the cultural identity of high school students in Golestan province. The present study is applied in terms of purpose and descriptive-survey in terms of method. In the first step, sociological factors affecting cultural identity were identified through background research and interviews with 10 academic experts. Then, in the second step, the interpretive structural method was used with Excel software to classify the factors. The results of the first step showed that 10 factors (reference groups, lifestyle, use of social networks, level of religious beliefs, family participation in political-religious activities, individual personality, school environment, ethnicity, cultural capital, and socio-economic base) are effective on students' cultural identity. Also, the results of the second step showed that these factors were placed at two levels, with the factors (lifestyle, use of social networks, level of religious beliefs, family participation in political-religious activities, individual personality, school environment, ethnicity, cultural capital, and socio-economic base) at the first level and the linked cluster, and the factor of reference groups at the second level and the independent cluster.

Keywords: Sociological, Cultural Identity, Structural-Interpretive.

I. Ph.D Candidate in Sociology of Social Problems in Iran, Department of Sociology, Faculty of Humanities, Az.C., Islamic Azad University, Azadshahr, Iran.

II. Assistant Professor, Department of Sociology, Faculty of Humanities, Az.C., Islamic Azad University, Azadshahr, Iran (Corresponding Author). **Email:** Az.Eskandari@iau.ac.ir

III. Assistant Professor, Department of Sociology, Faculty of Humanities, Az.C., Islamic Azad University, Azadshahr, Iran.

Citations: Iri, F., Eskandari Charati, A. & Aminian, S., (2026). "Identifying and Classifying Sociological Factors Affecting Students' Cultural Identity". *Two Quarterly Journal of Contemporary Sociological Research*, 14(27): 317-335. <https://doi.org/10.22084/csr.2025.31368.2390>

Homepage of this Article: https://csr.basu.ac.ir/article_6222.html?lang=en

Publisher & Owner: Bu-Ali Sina University.

Copyright © 2026 The Authors. Published by Bu-Ali Sina University.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>). Non-commercial uses of the work are permitted, provided the original work is properly cited.

1. Introduction

In the present era, identity is one of the multidimensional concepts in social sciences that helps individuals feel a sense of belonging to a group, strengthen self-confidence and self-awareness, and create strong social bonds (Ashayeri et al., 2024). One of the dimensions of identity is cultural identity. This identity in a group is based on the transfer and cultivation of knowledge, beliefs, norms, attitudes, traditions, and shared lifestyles among members (Sotrisno, 2023) and is a set of values and symbols that make an individual and society recognizable and distinguish them from other individuals and societies (Soleimani et al., 2022). Individuals and societies are distinguished based on their cultural identity and can integrate themselves based on past achievements (Niyazi et al., 2010). In the meantime, the education system is one of the best ways to integrate cultural identity in diverse societies. This system consists of several elements such as students and schools (Abbas Hashemi et al., 2010). Today, students, as the most important element of education, are struggling to choose and have a cultural identity (Asmandareh and Bakht, 2011), and schools, as another element of education, can help strengthen students' cultural identity by providing a suitable space for cultural activities such as visual arts, music, theater, and holding cultural celebrations and ceremonies (Bigdlo, 2013). Given that Golestan Province, with more than 92,000 high school students, is one of the provinces that has the most students in this sensitive period of identity-finding, and on the other hand, these students include various ethnic groups such as Turkmen, Sistani, Farsi, Azeri, Kurd, and Baluch, therefore, it seems necessary to classify the sociological factors affecting the cultural identity of students in Golestan Province, but a review of past research shows that no appropriate and accurate research has been conducted in this field in Golestan Province so far. Therefore, the purpose of the present study is to identify and classify the sociological factors affecting the cultural identity of high school students in Golestan Province.

2. Materials and Methods

The present study is applied in terms of purpose and descriptive-survey method. The participating team consisted of 10 university experts who had characteristics such as experience, field of study, academic degree, teaching at the university, research and writing background in the field of sociology, who were selected using a purposeful and snowball method. This research was conducted in two steps:

- Step 1. Identifying sociological factors affecting students' cultural identity.
- Step 2. Ranking sociological factors affecting students' cultural identity.

3. Data

The results of the first step showed that 10 factors (reference groups, lifestyle, use of social networks, level of religious beliefs, family participation in political-religious activities, individual personality, school environment, ethnicity, cultural capital, and socio-economic base) are effective on students' cultural identity. Also, the results of the second step showed that these factors were placed at two levels, with the factors (lifestyle, use of social networks, level of religious beliefs, family participation

in political-religious activities, individual personality, school environment, ethnicity, cultural capital, and socio-economic base) at the first level and the linked cluster, and the factor of reference groups at the second level and the independent cluster.

4. Discussion

The results of the first step showed that 10 factors (reference groups, lifestyle, use of social networks, level of religious beliefs, family participation in political-religious activities, individual personality, school environment, ethnicity, cultural capital, and socio-economic base) are effective on students' cultural identity, and reference groups are consistent with the theories of Coley and Robert Merton. Lifestyle is consistent with the theories of Bourdieu, Giddens, and Weber. The use of social networks is consistent with the theories of Kasht, Thompson, Giddens, and Appadurai, and the results of research by Ashairi et al. (2024), Esmaili et al. (2020), and Niazi et al. (2018). The level of religious beliefs is consistent with the results of research by Bigdalo (2024), Abbas Hashemi et al. (2010), Mohammadpour and Tayebini (2010), Fu (2024), and Lunda et al. (2024). Family participation in political-religious activities is consistent with the results of research by Bigdalo (2024), Abbas Hashemi et al. (2010), Mohammadpour and Tayebini (2010), Fu (2024), and Lunda et al. (2024). Individual personality is consistent with the theories of Bourdieu, Giddens, and Weber and the results of research by Soleimani et al. (2010) and Ming (2022). School environment is consistent with the results of research by Bigdalo (2024), Abbas Hashemi et al. (2010), Mohammadpour and Tayebini (2010), Fu (2024), and Lunda et al. (2024). Ethnicity is consistent with the research results of Bigdalo (1403), Ashairi et al. (2024), Esmaili et al. (2021), Niazi et al. (2018), Mohammadpour and Tayebnia (1389), Fu (2024), and Lunda et al. (2024). Cultural capital is consistent with Bourdieu's theory and the research results of Bigdalo (2024), Ashairi et al. (2024), Esmaili et al. (1400), Niazi et al. (2018), Mohammadpour and Tayebnia (1389), Fu (2024), and Lunda et al. (2024). Socio-economic base is consistent with the identity theory and the research results of Bigdalo (2024), Ashairi et al. (2024), Esmaili et al. (1400), Niazi et al. (2018), Mohammadpour and Tayebnia (2010), Fu (2024), and Lunda et al. (2024).

5. Conclusion

Finally, considering that the reference group factor is located at the second level and in an independent cluster, it has the greatest impact on the formation of students' cultural identity. Therefore, it is suggested that education officials pay more attention to creating reference groups among students, because by strengthening these groups, a better cultural identity is formed among students.

Acknowledgments

Finally, we would like to express our deepest gratitude to all those who helped in conducting this research.

Author Contribution

This research is derived from the first author's doctoral dissertation. The primary data collection, encompassing all observational and analytical components, was conducted by the first author under the direct supervision and mentorship of the second and third authors.

Conflict of Interest

In adherence to ethical publication standards, the authors affirm that there are no conflicts of interest, either personal or financial, that could have influenced the content or conclusions presented in this research.

شناسایی و سطح‌بندی عوامل جامعه‌شناختی مؤثر بر هویت فرهنگی دانش‌آموزان

فریبا ایری^I، آذر اسکندری چراتی^{II}، صدیقه امینیان^{III}

شناسه دیجیتال (DOI): <https://doi.org/10.22084/csr.2025.31368.2390>

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۵/۱۱، تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۵/۲۹، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۶/۰۴

نوع مقاله: پژوهشی

صص: ۳۱۷-۳۳۵

چکیده

امروزه هویت فرهنگی برای هر جامعه‌ای از اهمیت بالایی برخوردار است، زیرا نقش به‌سزایی در شکل‌گیری انسجام اجتماعی، حفظ میراث فرهنگی و ایجاد احساس تعلق و ثبات در افراد دارد؛ از این رو، هدف پژوهش حاضر شناسایی و سطح‌بندی عوامل جامعه‌شناختی مؤثر بر هویت فرهنگی دانش‌آموزان مقطع متوسطه استان گلستان بود. پژوهش حاضر از لحاظ هدف، کاربردی و براساس روش، توصیفی-پیمایشی می‌باشد؛ در گام اول، عوامل جامعه‌شناختی مؤثر بر هویت فرهنگی از طریق بررسی پیشینه و مصاحبه با ۱۰ نفر از خبرگان دانشگاهی، شناسایی شدند؛ سپس در گام دوم، برای سطح‌بندی عوامل از روش ساختاری تفسیری با نرم‌افزار اکسل استفاده شد. نتایج گام اول نشان داد ۱۰ عامل (گروه‌های مرجع، سبک زندگی، استفاده از شبکه‌های اجتماعی، میزان اعتقادات دینی، مشارکت خانواده در فعالیت‌های سیاسی-عبادی، شخصیت فردی، محیط مدرسه، قومیت، سرمایه فرهنگی و پایگاه اقتصادی-اجتماعی) بر هویت فرهنگی دانش‌آموزان مؤثر هستند. هم‌چنین نتایج گام دوم نشان داد این عوامل در دو سطح قرار گرفتند که عوامل (سبک زندگی، استفاده از شبکه‌های اجتماعی، میزان اعتقادات دینی، مشارکت خانواده در فعالیت‌های سیاسی-عبادی، شخصیت فردی، محیط مدرسه، قومیت، سرمایه فرهنگی و پایگاه اقتصادی-اجتماعی) در سطح اول و خوشه پیموندی و عامل گروه‌های مرجع در سطح دوم و خوشه مستقل قرار دارند.

کلیدواژگان: جامعه‌شناختی، هویت فرهنگی، ساختاری-تفسیری.

I. دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی مسائل اجتماعی ایران، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم انسانی، واحد آزادشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، آزادشهر، ایران.

II. استادیار گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم انسانی، واحد آزادشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، آزادشهر، ایران (نویسنده مسئول).

Email: Az.Eskandari@iaiu.ac.ir

III. استادیار گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم انسانی، واحد آزادشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، آزادشهر، ایران.

ارجاع به مقاله: ایری، فریبا؛ اسکندری چراتی، آذر؛ و امینیان، صدیقه، (۱۴۰۴). «شناسایی و سطح‌بندی عوامل جامعه‌شناختی مؤثر بر هویت فرهنگی دانش‌آموزان».

پژوهش‌های جامعه‌شناسی معاصر، ۱۴(۲۷): ۳۱۷-۳۳۵. <https://doi.org/10.22084/csr.2025.31368.2390>

صفحه اصلی مقاله در سامانه نشریه: https://csr.basu.ac.ir/article_6222.html

© حق انتشار این مستند، متعلق به نویسندگان آن است. ۱۴۰۴. ناشر این مقاله، دانشگاه بوعلی سینا است.
این مقاله تحت گواهی زیر منتشر شده و هر نوع استفاده غیرتجاری از آن مشروط بر استناد صحیح به مقاله و با رعایت شرایط مندرج در آدرس زیر مجاز است.
Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

۱. مقدمه

در عصر حاضر «هویت» یکی از مفاهیم چندبُعدی در علوم اجتماعی است که به افراد در حس تعلق به یک گروه، تقویت اعتماد به نفس و خودآگاهی و ایجاد پیوندهای اجتماعی قوی کمک می‌کند (عشایری و همکاران، ۱۴۰۳). یکی از ابعاد هویت، «هویت فرهنگی» است؛ این هویت در یک گروه بر مبنای انتقال و پرورش دانش، باور، هنجار، نگرش، سنت و سبک زندگی مشترک بین اعضاست (سوتریسنو^۱، ۲۰۲۳) و مجموعه‌ای از ارزش‌ها و نمادها است که سبب شناخته شدن فرد و جامعه و متمایز کردن آن‌ها از دیگر افراد و جوامع می‌شود (سلیمانی و همکاران، ۱۴۰۱). افراد و جوامع بر اساس هویت فرهنگی خود تمایز پیدا کرده و خود را می‌توانند بر اساس دستاوردهای گذشته، منسجم کنند (نیازی و همکاران، ۱۳۹۹). در این میان، نظام آموزش و پرورش یکی از بهترین راه‌های انسجام هویت فرهنگی در جوامع مختلف است. این نظام از ارکان متعددی نظیر دانش‌آموزان و مدارس تشکیل شده است (عباس‌هاشمی و همکاران، ۱۳۹۹). امروزه دانش‌آموزان به عنوان مهم‌ترین رکن آموزش و پرورش گریبان‌گیر انتخاب و داشتن هویت فرهنگی هستند (آسمان‌دره و بخت، ۱۴۰۱) و مدارس به عنوان یکی دیگر از ارکان آموزش و پرورش می‌توانند با فراهم کردن فضایی مناسب برای فعالیت‌های فرهنگی، مانند: هنرهای تجسمی، موسیقی، تئاتر و برگزاری جشن‌ها و مراسم فرهنگی، به تقویت هویت فرهنگی دانش‌آموزان کمک کنند (بیگدلو، ۱۴۰۳). با توجه به این‌که استان گلستان با داشتن با بیش از ۹۲۰۰۰ دانش‌آموز مقطع متوسطه، جزو استان‌هایی است که بیشترین دانش‌آموز را در این دوره حساس هویت‌یابی دارد و از طرفی این دانش‌آموزان شامل اقوام مختلفی نظیر: ترکمن، سیستانی، فارس، آذری، کرد و بلوچ می‌باشند؛ بنابراین، سطح‌بندی عوامل جامعه‌شناختی مؤثر بر هویت فرهنگی دانش‌آموزان در استان گلستان ضروری به نظر می‌رسد، اما بررسی تحقیقات گذشته نشان می‌دهد تاکنون پژوهش مناسب و دقیقی در این زمینه در استان گلستان انجام نشده است؛ لذا هدف پژوهش حاضر، شناسایی و سطح‌بندی عوامل جامعه‌شناختی مؤثر بر هویت فرهنگی دانش‌آموزان مقطع متوسطه در استان گلستان است.

۲. پیشینه پژوهش

«هویت» پاسخ به این پرسش است که «من کیستم؟» و شامل جنبه‌های مختلفی از جمله: هویت فردی، هویت ملی، هویت جنسیتی، هویت مذهبی و غیره می‌شود (اولاد حمزه‌زاده و همکاران، ۱۴۰۳). «گافمن»^۲ معتقد است: هویت بر اساس شرایط اجتماعی و توانایی‌های فرد شکل می‌گیرد. طبق نظر «جیمز ماریسا»^۳، هویت درونی، خودجوش و پویاست که از توانایی‌ها، باورها و تجارب گذشته فرد نشئت می‌گیرد (آسمان‌دره و بخت، ۱۴۰۱). دیدگاه‌های مختلفی درباره هویت فرهنگی وجود دارد که از جنبه‌های گوناگون به این مفهوم می‌پردازند. برخی آن را به عوامل: تاریخی، زبانی و روان‌شناختی مرتبط می‌دانند و برخی دیگر آن را در تعاملات اجتماعی و روابط فرد و جامعه بررسی می‌کنند. دیدگاه‌های فلسفی نیز فرهنگ و هویت را عرصه‌ای برای تحقق خودآگاهی و معناجویی انسان می‌دانند (قاسمی، ۱۴۰۰). در منابع گوناگون، تعاریف مختلفی برای هویت فرهنگی ارائه شده است که در شکل ۱، دسته‌بندی شده‌اند. نظریه‌های هویت فرهنگی به بررسی چگونگی شکل‌گیری و تحول هویت در بستر فرهنگی می‌پردازند. این نظریه‌ها به جنبه‌های مختلفی از هویت، از جمله: فردی، جمعی و هم‌چنین تأثیرات متقابل فرهنگ و هویت توجه دارند؛ در ادامه، برخی از نظریه‌های مهم در این زمینه تشریح خواهند شد.

- **نظریه فرهنگی گیدنز:** بر اساس این نظریه، سبک‌های زندگی در دنیای مدرنیته به‌طور کلی ما را از سازمان اجتماعی سنتی دور می‌کنند. وی مفهوم از جاکندگی مکانی و زمانی را برای توصیف چگونگی روابط اجتماعی و به دنبال آن هویت اجتماعی و فرهنگی از زمینه‌های محلی رها شده‌اند و دوباره ساختاری مکانی و زمانی جدید سازمان یافته‌اند، به کار برده است (بهشتی‌نژاد، ۱۴۰۱).

- **نظریه کنش متقابل نمادین:** یک نظریه جامعه‌شناختی است که بر این ایده تأکید دارد که انسان‌ها از طریق کنش متقابل و استفاده از نمادها (مانند: زبان، ژست‌ها و علائم دیگر) معنای جهان را می‌سازند و بر اساس تفسیر

شکل ۱: دسته‌بندی تعاریف هویت فرهنگی (قاسمی، ۱۴۰۰)

Fig. 1: Classification of the definitions of cultural identity (Qasemi, 2021).

این نمادها رفتار می‌کنند؛ این نظریه، که پایه‌گذار آن «جورج هربرت مید» و مفسر آن «هربرت بلومر» است، معتقد است که معانی اشیاء و اعمال از طریق تعاملات اجتماعی شکل گرفته و از طریق تفسیر مداوم اصلاح می‌شوند (نیازی و مرتضوی، ۱۳۹۴).

- **نظریه نظام کنترل فرآیند هویت:** این نظریه، هویت را به عنوان یک نظام کنترل ادراک تعریف می‌کند که از تعامل میان خود و محیط اجتماعی شکل می‌گیرد. این نظریه بر نقش بازخوردهای اجتماعی، هنجارهای درونی هویت و فرآیندهای خودتنظیمی در شکل‌گیری و حفظ هویت تأکید دارد. نظریه «بورک» با ارائه یک مدل بازخوردی، توضیح می‌دهد که چگونه افراد ادراک خویش‌تر را با معیارهای هویتی خود هماهنگ می‌کنند و رفتارهای اجتماعی خود را تنظیم می‌کنند (جوادی یگانه و عزیزی، ۱۳۸۷).

- **نظریه هویت فرهنگی کاستلز:** «کاستلز» معتقد است: هویت در بستر روابط قدرت و در جامعه شبکه‌ای ساخته می‌شود و براساس سه نوع اصلی شکل می‌گیرد؛ هویت‌های «مشروعیت‌بخش» (برای ساختن یک هویت واحد و جمعی)، «مقاومت» (برای مقابله با ساختارهای قدرت) و «پروژه‌دار» (هویت‌هایی که به دنبال تغییر و ارتقاء جایگاه خود هستند)، (مودن‌پور و همکاران، ۱۳۹۸).

- **نظریه هویت فرهنگی جنکینز:** بر این ایده استوار است که هویت یک فرآیند اجتماعی است که در تعامل میان خودشناسی (درک فرد از خودش) و طبقه‌بندی بیرونی (نحوه درک و برچسب‌گذاری دیگران) شکل می‌گیرد. «جنکینز» معتقد است: هویت اجتماعی، مفهومی اساسی است و تمام هویت‌ها، حتی هویت‌های فردی، ماهیت اجتماعی دارند؛ او بر نقش نهادهایی مانند: خانواده و دولت در شکل‌دهی به هویت‌ها و هم‌چنین تأثیر روابط قدرت و جهانی‌شدن بر فرآیندهای هویت‌سازی تأکید می‌کند (اسمعیلی و همکاران، ۱۴۰۰).

- **نظریه کاشت:** این نظریه عبارت است از این‌که تلویزیون در میان رسانه‌های مدرن چنان جایگاه محوری در زندگی روزمره ما پیدا کرده است که منجر به غلبه آن بر «محیط نمادین» شده و پیام‌هایش در مورد واقعیت، جای تجربه شخصی و سایر وسایل شناخت جهان را گرفته است (مدنی‌فرد و فهیمی‌فر، ۱۴۰۳).

- **نظریه شبکه‌های اجتماعی تامپسون:** «تامپسون» در این نظریه معتقد است که این رسانه‌ها ساختار زمانی و مکانی زندگی اجتماعی را دگرگون کرده و اشکال جدیدی از کنش و تعامل اجتماعی را ایجاد کرده‌اند که فراتر از تعاملات محلی و رو در رو است (موسوی و جوادی، ۱۳۹۷).

- **نظریه شبکه‌های اجتماعی گیدنز:** از نظر «گیدنز» رسانه‌ها نقش مهمی در تبلیغ سبک‌های زندگی مختلف دارند. طیف سبک‌های زندگی با گونه‌های آرمانی که در رسانه‌ها طرح می‌شوند، شاید محدود باشند؛ ولی گسترده‌تر

از سبک‌های زندگی ای هستند که افراد قاعدتاً در زندگی روزمره خود در قالب آن‌ها جا می‌گیرند (مقصودی و همکاران، ۱۳۹۹).

- **نظریه شبکه‌های اجتماعی آپادورای:** این نظریه بر این باور است که هیچ تمایز مشخصی میان کنش‌گران و ساختارها وجود ندارد، بلکه هر دو قابل تبدیل به یکدیگر هستند و شبکه‌ها از تجمع کنش‌گران و اشیاء شکل می‌گیرند (پورجبللی و رضائی، ۱۳۹۷).

- **نظریه گروه‌های مرجع کولی:** بر این ایده استوار است که افراد در شکل‌دهی به خود و نگرش‌هایشان از گروه‌هایی که هنجارها و ارزش‌هایشان را به‌طور درونی پذیرفته‌اند، الهام می‌گیرند (کلاشلو و عقیلی، ۱۳۹۸).
 - **نظریه گروه‌های مرجع رابرت مرتن:** به گروه‌هایی اشاره دارد که افراد خود را با آن‌ها مقایسه می‌کنند و معیارهایی را برای ارزیابی وضعیت، رفتار و دستاوردهای خود به‌دست می‌آورند؛ این گروه‌ها لزوماً گروه عضو افراد نیستند. «مرتین» گروه‌های مرجع را به دو دسته مثبت (گروه‌هایی که هنجارهایشان پذیرفته می‌شود) و منفی (گروه‌هایی که هنجارهایشان طرد می‌شود) تقسیم کرد و بر نقش آن‌ها در شکل‌دهی به احساسات و ارزش‌های فردی تأکید داشت (کلاشلو و عقیلی، ۱۳۹۸).

- **نظریه سبک زندگی بوردیو:** «بوردیو» اعتقاد داشت که سبک‌های زندگی متفاوت، بازتاب‌دهنده جایگاه اجتماعی افراد در فضای اجتماعی و عاملی برای بازتولید تمایز طبقاتی است (حضرتی و سلمانی، ۱۳۹۵).

- **نظریه سبک زندگی گیدنز:** این نظریه بر مفاهیمی چون «سیاست زندگی» و «بازاندیشی» تمرکز دارد؛ در این نظریه، سبک زندگی به مجموعه‌ای از انتخاب‌های آگاهانه و انعکاسی اطلاق می‌شود که در جامعه پسا سنتی شکل می‌گیرد و فرد را به‌خود و بدنش متصل می‌کند. این سبک زندگی به‌جای اتکا به سنت، به آزادی انتخاب و بازاندیشی در مسائل اخلاقی و وجودی می‌پردازد و امر شخصی را سیاسی می‌سازد، مانند: جنبش‌های زنان که نمونه‌ای از این سیاست زندگی است (حضرتی و سلمانی، ۱۳۹۵).

- **نظریه سبک زندگی وبر:** سبک زندگی را در چارچوب مفهوم «پایگاه» یا «گروه منزلتی» قرار می‌دهد که براساس ویژگی‌های غیراقتصادی مانند: شرافت، اعتبار و اعتقادات مشترک شکل می‌گیرد و به‌جای صرفاً طبقه اقتصادی، هویت جمعی ایجاد می‌کند (حضرتی و سلمانی، ۱۳۹۵).

- **نظریه پایگاه اقتصادی-اجتماعی هویت:** این نظریه بر نقش پایگاه افراد در شکل‌گیری هویت نیز تأکید ویژه دارد. در پیوستاری که این نظریه پیشنهاد می‌دهد، افراد با در نظر گرفتن معیاری برای مقایسه هویت خود با آن در تلاش هستند و این معیار همان چیزی است که ویژگی‌های یک هویت را مشخص می‌نماید (گلابیان و همکاران، ۱۴۰۲).

- **نظریه سرمایه فرهنگی بوردیو:** این نظریه به این ایده اشاره دارد که دانش، مهارت‌ها و تحصیلات انباشته شده نه تنها در جامعه، بلکه در سطح فردی نیز به‌شکل «سرمایه» عمل می‌کنند و می‌توانند در مبادلات اجتماعی به‌کار روند و در بازتولید ساختارهای طبقاتی نقش داشته باشند. این نوع سرمایه از طریق نهادهایی مانند: مدرسه و مدارک رسمی به‌دست می‌آید و به افراد جایگاه و احترام اجتماعی می‌بخشد (فتحی و دهقانپورفراشاه، ۱۳۹۹).

- **نظریه فشارهای اجتماعی و محیطی پیتر برک:** این نظریه به این ایده اشاره دارد که فشارهای ناشی از جامعه، فرهنگ، محیط و رسانه‌ها می‌تواند بر رفتار، شخصیت و تصمیمات فرد تأثیر بگذارد و حتی او را به سمت رفتارهای انحرافی یا هم‌نوایی با هنجارها سوق دهد (جوادی یگانه و عزیزی، ۱۳۸۷).

باوجود اهمیت هویت فرهنگی، تحقیقات کمی درباره هویت فرهنگی انجام شده است که به‌طور خلاصه به بیان نتایج برخی از آن‌ها پرداخته شده است و در نهایت خلاصه پژوهش بیان می‌شود.

«بیگدلو» (۱۴۰۳)، «عباس‌هاشمی» و همکاران (۱۳۹۹)، «محمدپور» و «طیبه‌نیا» (۱۳۸۹)، «فو»^۴ (۲۰۲۴) و «لوند»^۵ و همکاران (۲۰۲۴)، معتقدند مدرسه به‌عنوان یک نهاد آموزشی و اجتماعی، نقش برجسته‌ای در شکل‌گیری و توسعه هویت فرهنگی دانش‌آموزان دارد و تعاملات زودگذر بین معلمان و دانش‌آموزان، نقش مهمی در حمایت از توسعه هویت فرهنگی ایفا می‌کنند؛ هم‌چنین، مدل پرورش هویت چندفرهنگی در مدارس شامل سه بُعد و عوامل: پداگوژی

معلم، شایستگی‌های اجتماعی چندفرهنگی، الگوها و شیوه‌های یادگیری، ارزیابی و مشارکت، محتوای شناختی - عاطفی فرهنگ، ابزارهای آموزشی، شناخت زبانی-مذهبی، شناخت سیستم اجتماعی، توسعه سواد چندفرهنگی، دانش تاریخ و حافظه تاریخی، جغرافیای فرهنگ، آموزش رسمی، تبیین نگرش‌ها و ارزش‌های چندفرهنگی، برنامه‌های پرورشی و تعلق چندفرهنگی می‌باشد و تحصیلات والدین، درآمد خانواده، شغل والدین، تعهد مذهبی، مشارکت سیاسی و استفاده از تلویزیون از طریق عزت نفس بر هویت فرهنگی مؤثر هستند.

«عشایری» و همکاران (۱۴۰۳)، «اسمعیلی» و همکاران (۱۴۰۰) و «نیازی» و همکاران (۱۳۹۹)، در پژوهش‌های جداگانه نشان دادند شبکه‌های اجتماعی بر هویت فرهنگی تأثیر معنی‌داری دارند و به‌عنوان یک رشته از فرآیندهای محرکه‌ای هستند که به‌طور اساسی، نظم اجتماعی، فرهنگی، هویت، روابط افراد، خانواده‌ها را دگرگون می‌کنند؛ هم‌چنین سرمایه فرهنگی خانواده، میزان استفاده از تلفن همراه، جامعه‌پذیری از خانواده و شیوه تربیتی مقتدرانه با هویت فرهنگی رابطه مثبت دارند. «سلیمانی» و همکاران (۱۴۰۱) و «مینگ»^۶ (۲۰۲۲) در تحقیقات خود نشان دادند مدل ارتقائ هویت فرهنگی جوانان شامل شش بُعد: هویت فرهنگی، دیانت، جغرافیای فرهنگی، زبان، حافظه فرهنگی و پوشاک است و فعالیت‌های فوق برنامه و توانایی اجتماعی بر هویت فرهنگی جوانان تأثیر دارند. «اله‌دادی» و «میرزایی» (۱۴۰۳) در تحقیقی نشان دادند بین میزان رضایت از خود، درونی شدن ارزش‌ها، هماهنگی با ارزش‌های گروهی و تأیید دیگران با هویت اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد.

در ارتباط با نوآوری پژوهش نسبت به پیشینه، می‌توان عنوان نمود که بررسی سوابق پژوهشی درباره موضوع مورد بحث، علاوه بر ایجاد فرصت استفاده از نتایج و یافته‌های آن‌ها در حوزه علمی و عملی، گویای آن است که وجه تمایز پژوهش حاضر در مقایسه با مطالعات پیشین بررسی «سطح‌بندی عوامل جامعه‌شناختی» در گروه خاص «دانش‌آموزان مقطع متوسطه استان گلستان» است.

۳. روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از لحاظ هدف، کاربردی و براساس روش، توصیفی-پیمایشی استوار است؛ تیم مشارکت‌کننده را ۱۰ نفر از خبرگان دانشگاهی که دارای ویژگی‌هایی از جمله: تجربه، رشته تحصیلی، مدرک تحصیلی، تدریس در دانشگاه، سابقه پژوهشی و تألیفی در زمینه جامعه‌شناسی بودند، تشکیل داده که به روش هدفمند و گلوله‌برفی انتخاب شدند (جدول ۱)؛ این پژوهش در دو گام انجام شده است:

- **گام ۱:** شناسایی عوامل جامعه‌شناختی مؤثر بر هویت فرهنگی دانش‌آموزان؛ که از طریق بررسی پیشینه و برگزاری جلسات مصاحبه با خبرگان عوامل جامعه‌شناختی مؤثر بر هویت فرهنگی دانش‌آموزان شناسایی می‌شوند (جدول ۲).

- **گام ۲:** سطح‌بندی عوامل جامعه‌شناختی مؤثر بر هویت فرهنگی دانش‌آموزان. مرحله اول: تشکیل ماتریس خودتعاملی ساختاری؛ در این مرحله، متغیرها به صورت زوجی با هم مقایسه شده و با استفاده از نمادهای V, X, O, A روابط بین متغیرها تعیین و ماتریس خودتعاملی ساختاری تشکیل می‌شود (جدول ۴).

مرحله دوم: ماتریس دستیابی؛ در این مرحله، از طریق تبدیل نمادهای V, X, O, A به صفر و یک برای هر متغیر ماتریس خودتعاملی ساختاری به یک ماتریس دودویی تبدیل شده که به اصطلاح ماتریس دسترسی اولیه خوانده می‌شود (جدول ۵). پس از تشکیل ماتریس دسترسی اولیه با دخیل نمودن انتقال‌پذیری در روابط متغیرها، ماتریس دسترسی نهایی تشکیل می‌شود (جدول ۶).

مرحله سوم: تعیین روابط و سطح‌بندی؛ در این مرحله، برای تعیین روابط و سطح‌بندی ابعاد باید مجموعه خروجی‌ها و مجموعه ورودی‌ها برای هر بُعد از ماتریس دریافتی استخراج شود. مجموعه خروجی‌ها شامل: خود بُعد و ابعادی است که از آن تأثیر می‌پذیرد. مجموعه ورودی‌ها شامل خود بُعد و ابعادی است که بر آن تأثیر

می‌گذارند. پس از تعیین روابط و سطح متغیرها می‌توان آن‌ها را به شکل مدلی ترسیم کرد؛ به همین منظور، ابتدا متغیرها برحسب سطح آن‌ها از بالا به پایین تنظیم می‌شوند و با استفاده از سطح‌بندی انجام شده شکلی با عنوان سطح‌بندی عوامل جامعه‌شناختی مؤثر بر هویت فرهنگی دانش‌آموزان ترسیم می‌شود (شکل ۲). در ادامه، تحلیل MicMac انجام می‌شود که هدف از آن، تجزیه و تحلیل قدرت نفوذ و وابستگی متغیرها است (جدول ۷). همان‌طور که در شکل ۳، مشاهده می‌شود ابعاد به چهار خوشه تقسیم شده‌اند؛ خوشه اول، شامل معیارهایی است که دارای میزان نفوذ و وابستگی ضعیف هستند. متغیرهای وابسته در خوشه دوم قرار می‌گیرند که میزان نفوذ ضعیف، اما میزان وابستگی بالایی دارند. این ابعاد به طور عمده، نتیجه مدل هستند و بدین معنی است که تغییر در سایر عناصر تشکیل دهنده مدل سبب تغییر در این متغیرها می‌گردد. خوشه سوم، معیارهای پیوندی قرار دارند که میزان نفوذ و وابستگی قوی دارند. خوشه چهارم، شامل معیارهای مستقل است که میزان نفوذ بالایی به همراه میزان وابستگی پایینی دارند (آذر و خسروانی، ۱۳۹۸). برای سنجش روایی و پایایی مرحله کیفی از معیارهای «لینکولن» و «گوبا»^۷ (۱۹۸۲) استفاده شد. در این پژوهش، قابلیت اعتبار از طریق بررسی توسط خبرگان صورت گرفت؛ به این ترتیب که در چند مورد پس از انجام و پیاده‌سازی مصاحبه اولیه نیمه‌باز به همراه تحلیلی از مصاحبه در اختیار فرد مصاحبه‌شونده قرار گرفت تا از صحت اطلاعات به دست آمده در مصاحبه اطمینان حاصل شود. برای معیار قابلیت ثبات به این منظور سعی شد تا با تهیه شواهد و مدارک کافی درخصوص هویت فرهنگی دانش‌آموزان به گونه‌ای مشروح و دقیق، رویه‌های مورد مطالعه، زمینه و شرایط پژوهش توصیف گردد؛ در واقع، سعی شد کلیه فعالیت‌های صورت گرفته، شامل: مراحل کار و چگونگی گردآوری و تحلیل داده‌ها به دقت ثبت شوند. در راستای قابلیت انتقال این معیار به کاربردهای نتایج حاصل از پژوهش اشاره دارد و در راستای اعتبار بیرونی عمل می‌کند و درخصوص قابلیت تأیید بدین معناست که نتایج حاصل از پژوهش توسط استاد یا محقق که نقش راهنمای کار را برعهده دارد، مورد تأیید و صحت قرار بگیرد. این امر به این جهت انجام می‌شود که ممکن است فرآیند تحقیق توسط ادراکات شخصی پژوهش‌گر تحت تأثیر قرار گیرد.

جدول ۱: مشخصات خبرگان (مصاحبه‌شوندگان)، (نگارندگان، ۱۴۰۴).

Tab. 1: Demographic information of the experts (interviewees) (Authors, 2025).

ردیف	محل فعالیت	تحصیلات	رشته تحصیلی
۱	دانشگاه آزاد اسلامی آزادشهر	دکتری	جامعه‌شناسی
۲	دانشگاه آزاد اسلامی مشهد	دکتری	جامعه‌شناسی
۳	دانشگاه آزاد اسلامی آزادشهر	دکتری	جامعه‌شناسی
۴	دانشگاه مازندران	دکتری	جامعه‌شناسی
۵	دانشگاه گیلان	دکتری	جامعه‌شناسی
۶	دانشگاه فردوسی	دکتری	جامعه‌شناسی
۷	دانشگاه آزاد اسلامی مشهد	دکتری	جامعه‌شناسی
۸	دانشگاه گلستان	دکتری	جامعه‌شناسی
۹	دانشگاه مازندران	دکتری	جامعه‌شناسی
۱۰	دانشگاه گلستان	دکتری	جامعه‌شناسی

۴. یافته‌های پژوهش

براساس مصاحبه با خبرگان عواملی که در جدول ۲، آورده شده‌اند، به‌عنوان عوامل جامعه‌شناختی مؤثر بر هویت فرهنگی دانش‌آموزان شناسایی شدند.

جدول ۲: عوامل جامعه‌شناختی مؤثر بر هویت فرهنگی دانش‌آموزان براساس مصاحبه با خبرگان (نگارندگان، ۱۴۰۴).

Tab. 2: Psychological factors affecting the students' cultural identity based on the interviews with the experts (interviewees), (Authors, 2025).

عوامل	مصاحبه‌شونده ۱	مصاحبه‌شونده ۲	مصاحبه‌شونده ۳	مصاحبه‌شونده ۴	مصاحبه‌شونده ۵	مصاحبه‌شونده ۶	مصاحبه‌شونده ۷	مصاحبه‌شونده ۸	مصاحبه‌شونده ۹	مصاحبه‌شونده ۱۰
گروه‌های مرجع	+	+	+	+						+
سبک زندگی	+	+	+	+					+	
استفاده از شبکه‌های اجتماعی	+				+	+				
میزان اعتقادات دینی	+	+	+	+						
مشارکت خانواده در فعالیت‌های سیاسی-عبادی					+	+				
شخصیت فردی		+			+	+				
محیط مدرسه							+			
قومیت								+		
سرمایه فرهنگی	+	+	+	+						
پایگاه اقتصادی-اجتماعی					+	+				

نتایج حاصل از جدول ۲، نشان داد که عوامل توسط مصاحبه‌شوندگان حداقل سه بار و حداکثر تا هفت بار مورد اشاره و تأکید قرار گرفتند؛ در مجموع، عوامل جامعه‌شناختی مؤثر بر هویت فرهنگی دانش‌آموزان، ۱۰ عامل می‌باشند. در ادامه، خبرگان با استفاده از جدول ۳، به تعیین روابط بین متغیرها پرداخته و ماتریس خودتعاملی ساختاری در قالب جدول ۴، به دست آمد.

جدول ۳: علائم مورد استفاده در طراحی مدل ساختاری-تفسیری (نگارندگان، ۱۴۰۴).

Tab. 3: Symbols used for designing descriptive and inferential model (Authors, 2025).

O	X	A	V
عدم وجود رابطه	رابطه دوسویه	متغیر J بر I تأثیر دارد	متغیر I بر J تأثیر دارد

جدول ۴: ماتریس خودتعاملی ساختاری (نگارندگان، ۱۴۰۴).

Tab. 4: Matrix of structured self-interactive (Authors, 2025).

ردیف	عامل	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۱	گروه‌های مرجع	۱	V	V	V	V	V	V	O	V	V
۲	سبک زندگی	۱	X	X	X	V	X	A	A	A	A
۳	استفاده از شبکه‌های اجتماعی	۱	۱	۱	X	V	X	A	V	X	X

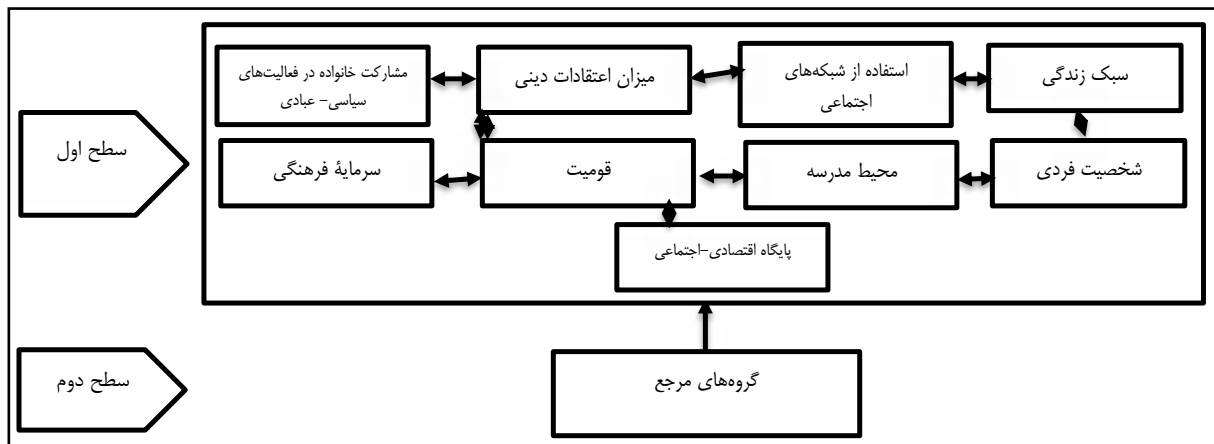
۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	محیط مدرسه	۷
۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	قومیت	۸
۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	سرمایه فرهنگی	۹
۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	پایگاه اقتصادی-اجتماعی	۱۰

در جدول ۷، پس از تعیین مجموعه‌های ورودی و خروجی، اشتراک این مجموعه‌ها برای هر یک از ابعاد تعیین می‌شود؛ ابعادی که مجموعه خروجی و اشتراک آن‌ها کاملاً مشابه باشند، در بالاترین سطح قرار می‌گیرند.

جدول ۷: تعیین روابط و سطوح مدل (نگارندگان، ۱۴۰۴).
Tab. 7: Determining the relationships and levels of the model (Authors, 2025).

عامل	سطرها	ستون‌ها	اشتراک	سطح
	مجموعه خروجی (اثرگذاری)	مجموعه ورودی (اثرپذیری)		
۱	۱	۱	۱	دوم
۲	۲-۳-۴-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰	۱-۲-۳-۴-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰	۲-۳-۴-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰	اول
۳	۲-۳-۴-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰	۱-۲-۳-۴-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰	۲-۳-۴-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰	اول
۴	۲-۳-۴-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰	۱-۲-۳-۴-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰	۲-۳-۴-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰	اول
۵	۲-۳-۴-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰	۱-۲-۳-۴-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰	۲-۳-۴-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰	اول
۶	۲-۳-۴-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰	۱-۲-۳-۴-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰	۲-۳-۴-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰	اول
۷	۲-۳-۴-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰	۱-۲-۳-۴-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰	۲-۳-۴-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰	اول
۸	۲-۳-۴-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰	۱-۲-۳-۴-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰	۲-۳-۴-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰	اول
۹	۲-۳-۴-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰	۱-۲-۳-۴-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰	۲-۳-۴-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰	اول
۱۰	۲-۳-۴-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰	۱-۲-۳-۴-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰	۲-۳-۴-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰	اول

براساس سطح‌بندی انجام شده در جدول ۷، مدل جامعه‌شناختی هویت فرهنگی دانش‌آموزان ترسیم شد. باتوجه به مدل ارائه شده در شکل ۲، هرچه متغیر در سطوح پایین‌تر قرار داشته باشد، از تأثیرگذاری بیشتر و تأثیرپذیری کمتری برخوردار است؛ لذا می‌توان گفت زیربنای مدل جامعه‌شناختی هویت فرهنگی دانش‌آموزان در درجه اول گروه‌های مرجع است.

شکل ۲: مدل جامعه‌شناختی هویت فرهنگی دانش‌آموزان (نگارندگان، ۱۴۰۴).
Fig. 2: Sociological model of the students' cultural identity (Authors, 2025).

در ادامه، میزان قدرت نفوذ و وابستگی ابعاد مدل ارائه شده در شکل ۲ به دست می‌آید؛ بدین صورت که در جدول ۸، مجموع اعداد سطرها نشان دهنده قدرت نفوذ و مجموع اعداد ستون‌ها نشان دهنده قدرت وابستگی می‌باشند (جدول ۸).

جدول ۸: قدرت نفوذ-وابستگی (نگارندگان، ۱۴۰۴).
Tab. 8: Influence-dependence power (Authors, 2025).

عامل	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
قدرت نفوذ	۱۰	۹	۹	۹	۹	۹	۹	۹	۹	۹
قدرت وابستگی	۱	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰

براساس شکل ۳، عوامل (سبک زندگی، استفاده از شبکه‌های اجتماعی، میزان اعتقادات دینی، مشارکت خانواده در فعالیت‌های سیاسی-عبادی، شخصیت فردی، محیط مدرسه، قومیت، سرمایه فرهنگی و پایگاه اقتصادی-اجتماعی) در خوشه پیوندی و عامل گروه‌های مرجع در خوشه مستقل قرار گرفته‌اند؛ لذا می‌توان گفت عامل گروه‌های مرجع تأثیرگذاری بیشتری در مدل دارد.

قدرت نفوذ	۱۰	۱											
	۹												۲-۳ ۴-۵ ۶-۷ ۸-۹ ۱۰
	۸		مستقل				پیوندی						
	۷												
	۶												
	۵												
	۴												
	۳		خودمختار				وابسته						
	۲												
	۱												
		۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰		
		قدرت وابستگی											

شکل ۳: ماتریس قدرت نفوذ-وابستگی (نگارندگان، ۱۴۰۴).
Fig. 3: Matrix of the influence- dependence power (Authors, 2025).

۵. نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر شناسایی و سطح‌بندی عوامل جامعه‌شناختی مؤثر بر هویت فرهنگی دانش‌آموزان مقطع

متوسطه استان گلستان بود. این پژوهش در دو گام انجام شده است؛ نتایج گام اول نشان داد ۱۰ عامل (گروه‌های مرجع، سبک زندگی، استفاده از شبکه‌های اجتماعی، میزان اعتقادات دینی، مشارکت خانواده در فعالیت‌های سیاسی-عبادی، شخصیت فردی، محیط مدرسه، قومیت، سرمایه فرهنگی و پایگاه اقتصادی-اجتماعی) بر هویت فرهنگی دانش‌آموزان مؤثر هستند که گروه‌های مرجع با نظریه‌های کولی و رابرت مرتن هم‌خوانی دارد. سبک زندگی با نظریه‌های بوردیو، گیدنز و وبر هم‌خوانی دارد. استفاده از شبکه‌های اجتماعی با نظریه‌های کاشت، تامپسون، گیدنز و آپادورای و نتایج تحقیقات عشایری و همکاران (۱۴۰۳)، اسمعیلی و همکاران (۱۴۰۰) و نیازی و همکاران (۱۳۹۹) هم‌خوانی دارد. میزان اعتقادات دینی با نتایج تحقیقات بیگدلو (۱۴۰۳)، عباس‌هاشمی و همکاران (۱۳۹۹)، محمدپور و طیبی‌نیا (۱۳۸۹)، فو (۲۰۲۴) و لوندا و همکاران (۲۰۲۴) هم‌خوانی دارد. مشارکت خانواده در فعالیت‌های سیاسی-عبادی با نتایج تحقیقات بیگدلو (۱۴۰۳)، عباس‌هاشمی و همکاران (۱۳۹۹)، محمدپور و طیبی‌نیا (۱۳۸۹)، فو (۲۰۲۴) و لوندا و همکاران (۲۰۲۴) هم‌خوانی دارد. شخصیت فردی با نظریه‌های بوردیو، گیدنز و وبر و نتایج تحقیقات سلیمانی و همکاران (۱۴۰۱) و مینگ (۲۰۲۲) هم‌خوانی دارد. محیط مدرسه با نتایج تحقیقات بیگدلو (۱۴۰۳)، عباس‌هاشمی و همکاران (۱۳۹۹)، محمدپور و طیبی‌نیا (۱۳۸۹)، فو (۲۰۲۴) و لوندا و همکاران (۲۰۲۴) هم‌خوانی دارد. قومیت با نتایج تحقیقات بیگدلو (۱۴۰۳)، عشایری و همکاران (۱۴۰۳)، اسمعیلی و همکاران (۱۴۰۰)، نیازی و همکاران (۱۳۹۹)، محمدپور و طیبی‌نیا (۱۳۸۹)، فو (۲۰۲۴) و لوندا و همکاران (۲۰۲۴) هم‌خوانی دارد. سرمایه فرهنگی با نظریه بوردیو و نتایج تحقیقات بیگدلو (۱۴۰۳)، عشایری و همکاران (۱۴۰۳)، اسمعیلی و همکاران (۱۴۰۰)، نیازی و همکاران (۱۳۹۹)، محمدپور و طیبی‌نیا (۱۳۸۹)، فو (۲۰۲۴) و لوندا و همکاران (۲۰۲۴) هم‌خوانی دارد. پایگاه اقتصادی-اجتماعی با نظریه هویت و نتایج تحقیقات بیگدلو (۱۴۰۳)، عشایری و همکاران (۱۴۰۳)، اسمعیلی و همکاران (۱۴۰۰)، نیازی و همکاران (۱۳۹۹)، محمدپور و طیبی‌نیا (۱۳۸۹)، فو (۲۰۲۴) و لوندا و همکاران (۲۰۲۴) هم‌خوانی دارد. نتایج گام دوم نشان داد مدل هویت فرهنگی دانش‌آموزان دارای دو سطح می‌باشد و عامل گروه‌های مرجع که در سطح دوم قرار دارد، زیربنای مدل است؛ هم‌چنین نتایج تحلیل میک مک نیز نشان دادند عوامل (سبک زندگی، استفاده از شبکه‌های اجتماعی، میزان اعتقادات دینی، مشارکت خانواده در فعالیت‌های سیاسی-عبادی، شخصیت فردی، محیط مدرسه، قومیت، سرمایه فرهنگی و پایگاه اقتصادی-اجتماعی) در خوشه پیوندی و عامل گروه‌های مرجع در خوشه مستقل قرار گرفته‌اند.

درنهایت با عنایت به این‌که عامل گروه‌های مرجع در سطح دوم و خوشه مستقل قرار گرفته است؛ بنابراین، بیشترین تأثیر را در شکل‌گیری هویت فرهنگی دانش‌آموزان دارد؛ لذا پیشنهاد می‌گردد مسئولین آموزش و پرورش توجه بیشتری به ایجاد گروه‌های مرجع در بین دانش‌آموزان داشته باشند؛ چراکه با تقویت این گروه‌ها هویت فرهنگی بهتری در بین دانش‌آموزان شکل می‌گیرد. هم‌چنین به محققین پیشنهاد می‌شود در تحقیقات آتی میزان روابط بین عوامل مؤثر بر هویت فرهنگی دانش‌آموزان با روش معادلات ساختاری را بررسی نمایند. از محدودیت‌های پژوهش نیز می‌توان به زمان بر بودن شناسایی خبرگان و انجام مصاحبه با ایشان اشاره کرد.

سپاسگزاری

در پایان لازم است از کلیه افرادی که در انجام این تحقیق کمک نموده‌اند، کمال تقدیر و تشکر را داشته باشیم.

درصد مشارکت نویسندگان

این مقاله مستخرج از رساله نویسنده اول به راهنمایی نویسنده دوم و مشاوره نویسنده سوم بوده است؛ بر همین اساس گردآوری مطالب توسط نویسنده اول و نگارش آن تحت نظارت نویسندگان دوم و سوم بوده است.

تضاد منافع

نویسندگان ضمن رعایت اخلاق نشر در ارجاع‌دهی و دقیق بودن آن در متن و انتهای مقاله، نبود تضاد منافع را اعلام می‌دارند.

پی‌نوشت

1. Sutrisno
2. Goffman
3. James Marcia
4. Fu
5. Lunda
6. Meng
7. Lincoln and Guba

کتابنامه

- آذر، عادل؛ و خسروانی، فرزانه، (۱۳۹۸). تحقیق در عملیات نرم (رویکردهای ساختاردهی مسئله). تهران: انتشارات سازمان مدیریت صنعتی، چاپ دوم.
- آسمان‌دره، عبدالحمید؛ و بخت، منصور، (۱۴۰۱). «راهکارهای ارتقای هویت فردی و ملی دانش‌آموزان». رویکردی نو در علوم تربیتی، ۴(۱): ۹-۱۵.
- اسمعیلی، معصومه؛ رادفر، مجید؛ و باصری، علی، (۱۴۰۰). «بررسی پیامد جامعه‌شناختی شبکه‌های اجتماعی بر هویت فرهنگی جوانان (دانشجویان دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران مرکز)». مطالعات توسعه اجتماعی- فرهنگی، ۱۰(۱): ۲۱۰-۲۴۵.
- اله‌دادی، نورالدین؛ و میرزایی، ابراهیم، (۱۴۰۳). «تعیین‌کنندگان جامعه‌شناختی مؤثر بر هویت اجتماعی (نمونه مطالعاتی دانش‌آموزان دختر شهر شیراز)». پژوهش‌های جامعه‌شناسی معاصر، ۱۳(۲۵): ۷۹-۱۱۶.
- اولادحمزه‌زاده، علی؛ اولادیان، معصومه؛ و صفری، محمود، (۱۴۰۳). «طراحی مدل آموزشی مبتنی بر توسعه هویت با رویکرد ایرانی-اسلامی دانش‌آموزان مقطع ابتدایی». مدیریت و چشم‌انداز آموزش، ۶(۱): ۱۷-۳۸.
- پورجبللی، ربابه؛ و رضائی، سیده سمانه، (۱۳۹۷). «بررسی رابطه میزان ساعات استفاده از شبکه‌های اجتماعی (مجازی) و میزان انسجام اجتماعی خانواده در بین خانواده‌های شهر نقده». مطالعات جامعه‌شناسی، ۱۰(۳۸): ۲۵-۳۶.
- بهشتی‌نژاد، مهدی، (۱۴۰۱). «نقد نظریه فرهنگی آنتونی گیدنز». سیاست پژوهی تحول در علوم انسانی، ۱(۱): ۲۸-۴۲.
- بیگدلو، حمیده، (۱۴۰۳). «نقش مدرسه در شکل‌گیری هویت فرهنگی دانش‌آموزان». نهمین کنفرانس ملی رویکردهای نوین در آموزش و پژوهش.
- داوری، علی؛ و رضا زاده، آرش، (۱۳۹۷). مدل‌سازی معادلات ساختاری با نرم‌افزار PLS. تهران: انتشارات جهاد دانشگاهی.
- جواد‌یگانه، محمدرضا؛ و عزیز، جلیل، (۱۳۸۷). «هویت فرهنگی و اجتماعی در بین جوانان شهر شیراز با توجه به عامل رسانه». تحقیقات فرهنگی، ۱(۳): ۱۵-۲۷.
- حضرتی، مرتضی؛ و سلمانی، گودرز، (۱۳۹۵). «نظریه‌های سبک زندگی در حوزه جامعه‌شناسی (وبر، بوردیو، گیدنز، و زیمل)». اولین کنفرانس بین‌المللی مطالعات اجتماعی فرهنگی و پژوهش دینی.
- سلیمانی، طاهر؛ صامت، علیرضا؛ و قیومی، عباسعلی، (۱۴۰۱). «ارائه مدل سیاست‌گذاری فرهنگی به منظور تقویت (ارتقای) هویت فرهنگی جوانان استان ایلام». فرهنگ ایلام، ۲۳(۷۷): ۶۳-۸۰.

- عباس‌هاشمی، تیناب؛ شریفی، اصغر؛ و ایمانی، محمدنقی، (۱۳۹۹). «ارائه مدل پرورش هویت چند فرهنگی دانش‌آموزان ابتدایی براساس نظریه داده بنیاد». توسعه آموزش جندی شاپور اهواز، ۱۱(۱): ۱۱-۲۷.
- عشایری، طاها؛ منتی، ایوب؛ جهان‌پرور، طاهره؛ و آقازاده، پرستو، (۱۴۰۳). «مطالعه نقش رسانه و شبکه‌های اجتماعی در تغییرات هویت فرهنگی ایرانیان: مرور تاریخی-تجربی داده‌های ثانویه». پژوهش‌های ارتباطی، ۳۱(۱): ۱۸۳-۲۱۳.
- فتحی، ابراهیم؛ و دهقانپورفرشاه، طیبه، (۱۳۹۹). «بررسی سرمایه فرهنگی بورديو و رشد در تعالیم دینی». دین و سیاست فرهنگی، ۱۴(۱): ۵۷-۶۸.
- قاسمی، الهام، (۱۴۰۰). «هویت فرهنگی در عصر جهانی شدن: همگرایی یا واگرایی». پژوهش‌های مکانی فضایی، ۱۸(۱): ۸۳-۹۶.
- کلاشلو، حسن؛ و عقیلی، فریده، (۱۳۹۸). «تغییرات نگرشی جوانان به گروه‌های مرجع». مطالعات راهبردی ورزش و جوانان، ۱۸(۴۵): ۱-۱۶.
- گلایبان، بیژن؛ خدای، علیرضا؛ و کریمی، مجیدرضا، (۱۴۰۲). «بررسی مدل تأثیر پایگاه اجتماعی-اقتصادی بر هویت اجتماعی جوانان». پژوهش‌های جامعه‌شناختی، ۱۷(۴): ۱۳-۲۸.
- لطیفی، معصومه؛ ریاحی‌نیا، نصرت؛ قائدی، یحیی؛ و بابائی، محمود، (۱۴۰۰). «عوامل تأثیرگذار بر هویت فرهنگی دانشجویان ایرانی عضو شبکه‌های اجتماعی (مطالعه موردی: فیس بوک، تلگرام و اینستاگرام)». مطالعات رسانه‌های نوین، ۷(۲۶): ۳۶۹-۴۰۶.
- محمدپور، احمد؛ و طیبی‌نیا، موسی، (۱۳۸۹). «عوامل مؤثر بر هویت فرهنگی دانش‌آموزان اسدآباد». پژوهش جوانان، فرهنگ و جامعه، ۵(۱): ۵۳-۷۴.
- مدنی‌فرد، مریم؛ و فهیمی‌فر، علی‌اصغر، (۱۴۰۳). «مطالعه‌ای بر عوامل تأثیرگذاری اینستاگرام بر مخاطب بر مبنای نظریه کاشت». مطالعات دینی رسانه، ۶(۲۴): ۳۶-۴۵.
- مقصودی، سپیده؛ صبوری‌خسروشاه، حبیب؛ و هاشم‌زهی، نوروز، (۱۳۹۹). «تبیین تأثیرات فضای مجازی بر هویت اجتماعی جوانان در شهر تهران». مطالعات راهبردی ورزش و جوانان، ۴۸(۱): ۲۹-۴۱.
- موذن‌پور، شفیعه؛ موسوی، سید یعقوب؛ و امیرمظاهری، امیرمسعود، (۱۳۹۸). «تأثیر ابعاد جهانی شدن فرهنگی بر احساس هویت ملی (مطالعه موردی: دانش‌آموزان مقطع پیش‌دانشگاهی شهرستان بابل)». جامعه‌شناسی نهادهای اجتماعی، ۶(۱۴): ۵-۱۸.
- موسوی، سید کمال‌الدین؛ و جوادی، سمانه سادات، (۱۳۹۷). «بررسی نقش استفاده از اینترنت در میزان بروز عادات و خصلتهای منفی فرهنگی: مطالعه موردی شهر کاشان». مطالعات رسانه‌های نوین، ۱۴(۱۴): ۲۱-۳۵.
- نیازی، محسن؛ صادقی‌آرانی، زهرا؛ و صنعت‌کار، احسان، (۱۳۹۹). «ارائه مدل ساختاری سازی تفسیری بررسی عوامل اجتماعی فرهنگی مؤثر بر هویت فرهنگی». مطالعات کاربردی در علوم اجتماعی و جامعه‌شناسی، ۳(۳): ۱۲-۱.
- نیازی، محسن؛ و مرتضوی، آمنه، (۱۳۹۴). «بررسی و تحلیل نظریه کنش متقابل نمادین». کنفرانس بین‌المللی علوم انسانی، روانشناسی و علوم اجتماعی.

References

- Abbas Hashemi, T., Sharifi, A. & Imani, M. N., (2019). "Presenting a Model for Developing Multicultural Identity of Elementary School Students Based on Grounded Data Theory". *Jundishapur Education Development, Ahvaz*, 11(1): 11-27 (in Persian).

- Ashayeri, T., Manti, A., Jahanparvar, T. & Aghazadeh, P., (2024). "Study of the role of media and social networks in the changes of Iranian cultural identity: a historical-empirical review of secondary data". *Communication Research*, 31(1): 183-213. (in Persian).
- Aseman Dareh, Abdol-H. & Bakht, M., (2021). "Solutions for Promoting Students' Individual and National Identity". *A New Approach in Educational Sciences*, 4(1): 9-15 (in Persian).
- Azar, A. & Khosravani, F., (2019). *Research in Soft Operations (Problem Structuring Approaches)*. Tehran: Industrial Management Organization Publications, Second Edition. (in Persian).
- Beheshtinejad, M., (2018). "Criticism of Anthony Giddens' Cultural Theory". *Policy Research on Change in the Humanities*, 1(1): 28-42. (in Persian).
- Bigdalo, H., (2018). "The Role of School in the Formation of Students' Cultural Identity". 9th *National Conference on New Approaches in Education and Research*. (in Persian).
- Davari, A. & Rezazadeh, A., (2018). *Structural Equation Modeling with PLS Software*. Tehran: Jahad Daneshgahi Publications. (in Persian).
- Esmaili, M., Radfar, M. & Basari, A., (2020). "Investigating the Sociological Consequences of Social Networks on the Cultural Identity of Youth (Students of the Faculty of Social Sciences, University of Central Tehran)". *Socio-Cultural Development Studies*, 10(1): 210-245. (in Persian).
- Elhadadi, N. & Mirzaei, E., (2024). "Sociological Determinants of Social Identity (Study Sample of Female Students in Shiraz)". *Contemporary Sociological Research*, 13(25): 79-116. (in Persian).
- Fathi, E. & Dehghanpour Farashah, T., (2010). "A study of Bourdieu's cultural capital and growth in religious teachings". *Religion and Cultural Politics*, 14(1): 57-68. (in Persian).
- Faisal, M. Banwet, D. K. & Shankar, R., (2006). "Supply chain risk mitigation: modelling the enablers". *Business Process Management*, 12(4): 535-552.
- Fu, G., (2024). "Research on the Influencing Factors of Cultural Identity and its Enhancement Path". *International Journal of Humanities Social Sciences and Education*, 11(12): 120-127.
- Gulabian, B., Khodami, A. & Karimi, M. R., (2010). "Investigation of the model of the effect of socio-economic base on youth social identity". *Sociological Research*, 17(4): 13-28. (in Persian).
- Ghasemi, E., (2000). "Cultural identity in the era of globalization: convergence or divergence". *Spatial and spatial research*, 18(1): 1-16. (in Persian).
- Hazrati, M. & Salmani, G., (2016). "Lifestyle Theories in the Field of Sociology (Weber, Bourdieu, Giddens, and Simmel)". *The First International Conference on Socio-Cultural Studies and Religious Research*. (in Persian).
- Javadi Yeganeh, M. R. & Azizi, J., (2008). "Cultural and Social Identity among the Youth of Shiraz City with Respect to the Media Factor". *Cultural Research*, 1(3): 15-27. (in Persian).
- Kalashloo, H. & Aghili, F., (2019). "Changes in youth's attitude towards reference groups". *Strategic studies of sports and youth*, 18(45): 1-16. (in Persian).
- Latifi, M., Riahi Nia, N., Ghaedi, Y. & Babai, M., (2020). "Factors affecting the cultural identity of Iranian students who are members of social networks (case study: Facebook, Telegram and Instagram)". *New Media Studies*, 7(26): 369-406. (in Persian).

- Lincoln, Y. & Guba, E., (1982). "Epistemological and methodological bases of naturalistic inquiry". *Educational Technology Research and Development*, 30: 233-252.
- Lunda, A., Frommherz, A., Bolton, W. G., Cook, C., Dude, B., Leask, N., Littlefield, R., McCarty, J., Puustinen, S., Vaska, N. S., (2024). "The Cultural Identity Development of Indigenous Youth: Findings from an Indigenous Educators' CommunityOf-Practice". *Educ. Sci.*, 14: 1272.
- Meng, Y., (2022). "An Analysis of the Factors Influencing Cultural Identity of International Students Coming to China and Its Relationship with Cultural Identity". *Journal of Education, Humanities and Social Sciences*, 8(1): 2023-2040.
- Mohammadpour, A. & Tayeb Nia, M., (2010). "Factors affecting the cultural identity of Asadabad students". *Youth, Culture and Society Research*, 5(1): 53-74. (in Persian).
- Madani Fard, M. & Fahimi Far, A. A., (2024). "A study on the factors affecting Instagram on the audience based on the theory of cultivation". *Religious Media Studies*, 6(24): 34-45. (in Persian).
- Maghsoudi, S., Sabouri Khosrowshah, H. & Hashem Zehi, N., (2018). "Explaining the effects of cyberspace on the social identity of youth in Tehran". *Strategic Studies of Sports and Youth*, 48(1): 29-41. (in Persian).
- Moazinpour, Sh., Mousavi, S. Y. & Amirmazaheri, A. M., (2019). "The impact of cultural globalization dimensions on the sense of national identity (case study: pre-university students in Babol city)". *Sociology of Social Institutions*, 6(14): 5-18. (in Persian).
- Mousavi, S. K. & Javadi, S. S., (2018). "Investigating the role of internet use in the incidence of negative cultural habits and traits: a case study of the city of Kashan". *New Media Studies*, 14(14): 21-35. (in Persian).
- Niazi, M., Sadeghi Arani, Z. & Sanat Kar, E., (2019). "Presenting an interpretive structural model for examining sociocultural factors affecting cultural identity". *Applied Studies in Social Sciences and Sociology*, 3(3): 1-12. (in Persian).
- Niazi, M. & Mortazavi, A., (2015). "Review and Analysis of the Theory of Symbolic Interaction". *International Conference on Humanities, Psychology and Social Sciences*. (in Persian).
- Oladhamzehzadeh, A., Oladian, M. & Safari, M., (2024). "Designing an educational model based on the development of identity with an Iranian-Islamic approach for elementary school students". *Management and Perspectives of Education*, 6(1): 17-38. (in Persian).
- Pourjabali, R. & Rezaei, S. S., (2018). "Investigating the relationship between the amount of hours spent using (virtual) social networks and the level of family social cohesion among families in the city of Naqadeh". *Sociological Studies*, 10(38): 25-36. (in Persian).
- Soleimani, T., Samet, A. & Qayumi, A. A., (2016). "Presenting a Model for Cultural Policy Making in Order to Strengthen (Promote) the Cultural Identity of the Youth of Ilam Province". *Farhang Ilam*, 23(77): 63-80. (in Persian).
- Sutrisno, S., (2023). "Changes in Media Consumption Patterns and their Implications for People's Cultural Identity". *Technology and Society Perspectives (TACIT)*, 1(1): 18-25.